

ISSN (Print) 2616-678X
ISSN (Online) 2663-1288

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN

of L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Серия **ФИЛОЛОГИЯ**
PHILOLOGY Series

№4(129)/2019

1995 жылдан бастап шығады

Издается с 1995 года

Founded in 1995

Жылына 4 рет шығады

Выходит 4 раза в год

Published 4 times a year

Нұр-Сұлтан, 2019

Nur-Sultan, 2019

Нур-Султан, 2019

Бас редакторы **Дихан Қамзабекұлы**
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА академигі (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары **Шолпан Жарқынбекова**
филология ғылымдарының докторы, проф. (Қазақстан)

Редакция алқасы

Аскер оғлы Рамиз	ф.ғ.д., проф. (Әзербайжан)
Ақматалиев Абдылдажан	ф.ғ.д., проф. (Қырғызстан)
Аймұхамбет Жанат	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Бахтикиреева Улданай	ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Беженару Людмила	ф.ғ.д., проф. (Румыния)
Бейсембаева Жанаргүл	ф.ғ.к. (Қазақстан)
Біжкенова Айгүл	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Жақыпов Жантас	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Журавлева Евгения	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Жаң Динжиң	PhD, проф. (Қытай)
Ескеева Мағрипа	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Ержласун Гүлжанат	PhD, проф. (Түркия)
Қасқабасов Сейіт	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Негимов Серік	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Нұрғали Қадиша	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Нуриева Фануза	ф.ғ.д., проф. (РФ, Татарстан)
Райхл Карл	ф.ғ.д., проф. (Германия)
Рахманов Носимхан	ф.ғ.д., проф. (Өзбекстан)
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф. (АҚШ)
Сәтенова Серіккүл	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Тәжібаева Сәуле	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Тұрысбек Рақымжан	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Хисамитдинова Фирдаус	ф.ғ.д., проф. (РФ, Башқұртстан)
Чернявская Валерия	ф.ғ.д., проф. (Ресей)
Шәріп Амантай	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Шәріпова Гүлбану	ф.ғ.к., доцент м.а. (Қазақстан)
Экиджи Метин	PhD, проф. (Түркия)
Янковски Хенрих	PhD, проф. (Польша)

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қ.Сәтбаев к-сі, 2, 402 каб.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Жауапты редактор, компьютерде беттеген: Илияс Құрманғалиев

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Меншіктенуші: ҚР БжҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК
ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27.03.2018 ж. №16996-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.
Мерзімділігі: жылына 4 рет. Тиражы: 35 дана
Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 12/1,
тел.: +7(7172)709-500 (ішкі 31413)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief **Dikhan Kamzabekuly**
Doctor of philology, academician of NAS RK (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief **Zharkynbekova Sholpan**
Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)

Editorial board

Asker ogly Ramiz	Doctor of philology, Prof. (Azerbaijan)
Akmataliyev Abdildajan	Doctor of philology, Prof. (Kyrgyzstan)
Aimukhambet Zhanat	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Bakhtikireeva Uldanai	Doctor of philology, Prof. (Russia)
Beisembayeva Zhanargul	Can. of philology (Kazakhstan)
Bezhenaru Lyudmila	Doctor of philology, Prof. (Romania)
Bizhkenova Aigul	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Chernyavskaya Valeriya	Doctor of philology, Prof. (Russia)
Erzhiasun Güljanat	PhD, Prof. (Turkey)
Yeskeyeva Magripa	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Henryk Jankowski	PhD, Prof. (Poland)
Kaskabassov Seit	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Khisamitdinova Firdaus	Doctor of philology, Prof. (RF, Bashkortostan)
Metin Ekiji	PhD, Prof. (Turkey)
Negimov Serik	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Nurgali Kadisha	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Nurieva Fanuza	Doctor of philology, Prof. (RF, Tatarstan)
Reichl Karl	Doctor of philology, Prof. (Germany)
Rakhmanov Nasimhon	Doctor of philology, Prof. (Uzbekistan)
Rivers William Patrick	PhD, Prof. (USA)
Satenova Serikkul	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Sharip Amantay	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Sharipova Gulbanu	Can. of philology, assos. Prof. (Kazakhstan)
Tazhybayeva Saule	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Turysbek Rakymzhan	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhakypov Zhantas	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)
Zhang Dingjing	PhD, Prof. (China)
Zhuravleva Yevgeniya	Doctor of philology, Prof. (Kazakhstan)

Editorial address: 2, Satbayev str., of. 402, Nur-Sultan, Kazakhstan, 010008
Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Executive editor, computer layout: Ilyas Kurmangalyev

Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University PHILOLOGY Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N.Gumilyov Eurasian National University» Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan. Registration certificate No 16996-Ж from 27.03.2018

Periodicity: 4 times a year Circulation: 35 copies

Address of printing house: 12/1 Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31413)

© **L.N. Gumilyov Eurasian National University**

Главный редактор **Дихан Камзабекулы**
доктор филологических наук, академик НАН РК (Казахстан)

Зам. главного редактора **Шолпан Жаркынбекова**
доктор филологических наук, проф. (Казахстан)

Редакционная коллегия

Аскероглы Рамиз	д.ф.н., проф. (Азербайджан)
Акматалиев Абдылдажан	д.ф.н., проф. (Киргизстан)
Аймухамбет Жанат	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Бахтикиреева Улданай	д.ф.н., проф. (Россия)
Беженару Людмила	д.ф.н., проф. (Румыния)
Бейсембаева Жанаргуль	к.ф.н. (Казахстан)
Бижкенова Айгуль	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Жакыпов Жантас	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Жан Динжин	PhD, проф. (Китай)
Журавлева Евгения	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ескеева Магрипа	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ержласун Гульжанат	PhD, проф. (Турция)
Каскабасов Сеит	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Негимов Серик	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Нургали Кадиша	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Нуриева Фануза	д.ф.н., проф. (РФ, Татарстан)
Райхл Карл	д.ф.н., проф. (Германия)
Рахманов Насимхон	д.ф.н., проф. (Узбекистан)
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф. (США)
Сатенова Сериккуль	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Тажибаева Сауле	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Турысбек Рахимжан	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Хисамитдинова Фирдаус	д.ф.н., проф. (РФ, Башкортостан)
Чернявская Валерия	д.ф.н., проф. (Россия)
Шарип Амантай	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Шарипова Гульбану	к.ф.н., и.о. доцент (Казахстан)
Экиджи Метин	PhD, проф. (Турция)
Янковский Хенрих	PhD, проф. (Польша)

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. К.Сатпаева, 2, каб. 402

Тел.: +7(7172) 709-500 (вн. 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Ответственный редактор, компьютерная верстка: Ильяс Курмангалиев

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ФИЛОЛОГИЯ
Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16996-Ж от 27.03.2018г.
Периодичность: 4 раза в год Тираж: 35 экземпляров
Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажимукана, 12/1, тел.: +7(7172)709-500
(вн. 31413)

© Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

Мазмұны

Фольклор және әдебиеттану

<i>Азкенова Ж., Оразаева Қ.</i> Н. Гогольдің «Ескілікті помещиктер» повесіндегі Данте архетипі және апостасиясы	8-15
<i>Байділдаева Н., Негимов С.</i> Жетес би тағылымы	16-23
<i>Байтанасова Қ.</i> Мәтін теориясының кейбір мәселелері	24-31
<i>Есенова А., Оразбек М.</i> Ғалым Жайлыбай поэзиясындағы жаңа ізденістер	32-38
<i>Жапанова М., Нұрманова Ж.</i> Асанәлі Әшімовтің «Арылу прозасы»: жанрлық әртектілігі	39-46
<i>Қалиева А., Маукеева А., Рысбаева А.</i> Герольд Бельгердің шығармашылық даралығының қалыптасуы	47-52
<i>Қожашев М.</i> Жамбылдың жыршылық өнері: қалыптасуы мен ерекшелігі	53-60
<i>Мәжіева Н., Балтабаева Н., Юсуп П.</i> Қазақ эпостарында полигамиялық некенің көркем бейнеленуі	61-66
<i>Найманбай А.</i> Заман шындығы: ақиқат пен көркемдік шешім сабақтастығы ...	67-72
<i>Саликжанова Ш., Карипжанова Г.</i> Қазіргі қазақ жастар поэзиясындағы қоғам бейнесі	73-79
<i>Сайлауова А.</i> Жыршы-жыраулар мектептерінің зерттелуі	80-86
<i>Сейсенбиева Э., Мәдібаева Қ., Юсуп А.</i> Ы.Алтынсариннің «Шариат-ул ислам» еңбегіндегі мұсылман ағартушылығы	87-92

Лингвистика және әдістеме

<i>Абдыханова Б., Мейрамбекова Л.</i> Прецедентті есімдер: фольклордың ықпалы және әлем мәдени кеңістігіндегі орны (неміс тілі материалы негізінде)	93-98
<i>Біжкенова А., Сәбитова Л.</i> Құрылымдық бөлімшенің ғылыми қызметі - университеттің даму компоненттерін зерттеудің маңызды бағытының бірі ретінде	99-107
<i>Досжан Г.</i> Кірме сөз мәселелерін зерттеудегі интегративтік тәсілдер	108-118
<i>Ербулатова И., Салимов Т.</i> «Тағам» атауы: лексика-семантикалық аядағы мәдени-таңба бірліктері	119-124
<i>Жұмағұлова А., Сыздықова Г.</i> Лингвэкология және медиакөңістік	125-132
<i>Жұмаханова А., Біжкенова А.</i> Бағалау - қарым-қатынастың сөйлеу актісі	133-140
<i>Ильясова Н.</i> Синтагма – тіл теориясы мен танымды байланыстырушы бірлік	141-150
<i>Кадеева М., Дмитрюк Н., Нарожная В.</i> Атаулы грамматикалық категориялардың имплициттілігі	151-158
<i>Тулеубаева С.</i> Лингвофилософиялық дәстүр сабақтастығы: әл-Фарабиден В. фон Гумбольдке дейін	159-166
<i>Өтебалиева Г., Қасқабасова Х.</i> Коммуникативтік құзіреттілік - шет тілін оқыту үдерісін зерттеу аспектісі	167-176
<i>Шингарева М., Нарожная В.</i> Рождестволық құттықтауларды талдау ерекшелігі - саяси дискурсы элементі	177-184

Әдеби шолу

<i>Қайыржанов А.</i> Шәкәрім. Шынайы ізгілікті іздеу	185-189
--	---------

Contents

Folklore and Literary Studies

<i>Azkenova Zh., Urazayeva K.</i> Dante's archetype and apostasy in the novel of «Old World Landowners» by N. Gogol	8-15
<i>Beydildaeva N., Negimov S.</i> Jetes Biy's Edification	16-23
<i>Baitanasova K.</i> On Some Issues of Text Theory	24-31
<i>Yessenova A., Orazbek M.</i> The latest research related to the poetry of Galym Zhaylybay	32-38
<i>Zhapanova M., Nurmanova Zh.</i> Assanali Ashimov's «Confession Prose»: Genre Diversity	39-46
<i>Kalieva A., Maukeeva A., Rysbaeva A.</i> Formation of Herold Belger's Creative Individuality	47-52
<i>Kozhashev M.</i> Zhambyl's Poetic Art: Formation and Poetry	53-60
<i>Mazhyeva N., Baltabaeva Nazim, Yussup P.</i> The Art Image of Polygam Marriage in Kazakh Epics	61-66
<i>Naimanbai A.</i> Reality of the Era: Continuity of Truth and Literary Solutions	67-72
<i>Salikzhanova Sh., Karipzhanova G.</i> The image of society in modern Kazakh poetry ...	73-79
<i>Sailauova A.</i> On Research of Zhyrshy-Zhirau Schools	80-86
<i>Seisenbiyeva E., Madibayeva K., Yussup A.</i> Muslim Enlightenment in Y. Altynsarin's Works «Shariat-ul Islam»	87-92

Linguistics and methodics

<i>Abdykhanova B., Meirambekova L.</i> Precedent Names: Influence of Folklore and Its Place in World Cultural Space (based on the German language)	93-98
<i>Bizhkenova A., Sabitova L.</i> Scientific Activity of Structural Divisions as One of the Important Components in the Development of a Research University	99-107
<i>Doszhan G.</i> Integrative Approaches to Studying Borrowed Words	108-118
<i>Yerbulatova I., Salimov T</i> Culture-Marked Units of the Lexical-Semantic Field «Food»	119-124
<i>Zhumagulova A., Syzdykova G.</i> Linguoecology and Media Space	125-132
<i>Zhumakhanova A., Bizhkenova A.</i> Evaluation as a Speech act of Communication	133-140
<i>Ilyassova N.</i> Syntagma – a Unit Combining Language and Cognitive Theory	141-150
<i>Kadeyeva M., Dmitryuk N., Narozhnaya V.</i> On Implicitness of Nominal Grammatical Categories	151-158
<i>Tuleubayeva S.</i> Linguophilosophy from al-Farabi to V. von Humboldt: Continuity of Tradition	159-166
<i>Utebalieva G. , Kaskabassova Kh.</i> Communicative Competence: As an Aspect in Studying the Process of a Foreign Language Acquisition	167-176
<i>Shingareva M., Narozhnaya V.</i> Peculiarities of Analyzing Christmas Messages as an Element of Political Discourse	177-184

Literature Review

<i>Kairzhanov A.</i> Shakarim. The quest for absolute good	185-189
--	---------

Содержание

Фольклор и литературоведение

<i>Азкенова Ж., Уразаева К.</i> Дантовский архетип и апостасия в «Старосветских помещиках» Н. Гоголя	8-15
<i>Бейдильдаева Н., Негимов С.</i> Назидания Жетес бия	16-23
<i>Байтанасова К.</i> О некоторых проблемах теории текста	24-31
<i>Есенова А., Оразбек М.</i> Поэзия Галыма Жайлыбая в свете новых исследований ...	32-38
<i>Жапанова М., Нурманова Ж.</i> «Исповедальная проза» Асанали Ашимова: жанровое многообразие	39-46
<i>Калиева А., Маукеева А., Рысбаева А.</i> Становление творческой индивидуальности Герольда Бельгера	47-52
<i>Кожашев М.</i> Поэтическое искусство Жамбыла: становление и особенности.....	53-60
<i>Мажиева Н., Балтабаева Н., Юсуп П.</i> Художественное изображение полигамного брака в казахских эпосах	61-66
<i>Найманбай А.</i> Реальность эпохи: преемственность правды и художественного решения	67-72
<i>Саликжанова Ш., Карипжанова Г.</i> Образ общества в современной казахской молодежной поэзии	73-79
<i>Сайлауова А.</i> Об исследованиях сказительских школ (школ жырышы и жырау) ...	80-86
<i>Сейсенбиева Э., Мадиева Қ., Юсуп А.</i> Мусульманское просветительство в трудах Ы.Алтынсарина «Шариат-ул ислам»	87-92

Лингвистика и методика

<i>Абдыханова Б., Мейрамбекова Л.</i> Прецедентные имена: влияние фольклора и его место в мировом культурном пространстве (на материале немецкого языка)	93-98
<i>Бижкенова А., Сабитова Л.</i> Научная деятельность структурных подразделений как одна из важных составляющих развития исследовательского вуза	99-107
<i>Досжан Г.</i> Интегративные подходы к изучению заимствованных слов	108-118
<i>Ербулатова И., Салимов Т.</i> Культурно-маркированные единицы лексико-семантического поля «Еда»	119-124
<i>Жумагулова А., Сыздыкова Г.</i> Лингвоэкология и медиапространство	125-132
<i>Жумаханова А., Бижкенова А.</i> Оценка как речевой акт коммуникации	133-140
<i>Ильясова Н.</i> Синтагма – единица, связывающая теорию языка и познания	141-150
<i>Кадеева М., Дмитрюк Н., Нарожная В.</i> Об имплицитности именных грамматических категорий	151-158
<i>Тулеубаева С.</i> Преемственность традиций в лингвофилософии: от аль-Фараби к В.фон Гумбольдту	159-166
<i>Утебалиева Г., Каскабасова Х.</i> Коммуникативная компетенция как аспект в изучении процесса усвоения неродного языка	167-176
<i>Шингарева М., Нарожная В.</i> Особенности анализа рождественских поздравлений как элемента политического дискурса	177-184

Рецензия

<i>Каиржанов А.</i> Шакарим. Поиски абсолютного добра	185-189
---	---------

XFTAMP 19.02.05.

Назерке Байділдаева², Серік Негимов¹

Л.Н. Гумилев ат. Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
(E-mail: ¹erke_94_naz@bk.ru, ²negimov@mail.ru)

Жетес би тағылымы

Аңдатпа. Бұл мақалада Сыр өңірі билерінің бірі, өз заманында от ауызды орақ тілді шешендігімен көзге түскен Жетес би турасында кеңірек тоқталдық. Бидің ғұмырнамасымен танысып, өзі өмір сүрген кезеңдегі ойып алар орны туралы сөз қозғадық. Сонымен бірге Жетес бидің өз аузынан шыққан ұтқыр сөздері мен кейінгі буынға қалдырған кемел істері, көрегендік қасиетіне шолу жасадық. Сондай-ақ, әлеуметтік-қоғамдық мәселелерді шешудегі рөлі мен жетім-жесір дауының шешімін шығарудағы кемеңгерлігі турасында айттық. Жетес бидің тапқыр шешен, көреген көсем ғана емес, адамды тану және заманды болжау тұрғысынан сәуегей болғанына көз жеткіздік. Бүгінгі ұрпақ ақыл теңізіне сүңгіп, білім нәрімен сусындап, тағылымға толы тәрбиеге қанық болуы үшін шешендік өнер мен би-шешендер нақыл сөздерінің маңызы зор.

Түйін сөздер: Жетес би, би-шешендер, шешендік өнер, сәуегейлік, нақыл сөздер.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2019-129-4-16-23>

Кіріспе. Біқылым заманнан бері адамзат баласы рухани болмысының негізгі қайнар көзі – шешендік өнер мен философия ілімі саналған. Әуел бастан-ақ бұл салалар әдебиет әлемінің ең басты жүйесі болып есептелген. Асылында, риторика мен оның теориясы – ұлттық мәдениеттің ажырамас бөлшегі іспетті.

Шешендік өнердің тарихы туралы сөз еткенде, біз оны азаматтың қалыптасуындағы мәдениет тарихымен сабақтастыра байланыстырамыз. Сондай-ақ Грекия мәдениеті риториканы «өнердің патшасы» деп атағанына куәміз. Біздің заманымызға дейінгі 594 жылы өмір сүрген Афина билеушісі Солонның шығарған заң ережесіне сүйенсек, сол елдің азаматы сот процесінде өзін-өзі қорғау үшін тілге жүйрік, сөзге шешен болуы міндетті саналған. Сол секілді әр халықтың, әр заманның, әр уақыттың өз шешені, билеушісі және көш бастар көсемі болған. Осындай ұлттық ерекшеліктер, біздің халқымызды да айналып өтпеген. Қызыл тілге жүйрік, топ бастар тапқыр, шайырлар мен шешендер туралы сөз еткенде біз көп нәрсе айта аламыз.

Қазақ қоғамы қай тұста болмасын тура жолды танытар, әділдікті ту еткен би-шешендерге кенде болмаған. Оқымысты Ш.Уалихановтың көрсетуінше билерді халық бағалап, танып, ел ішінде «би» атап отырған. Бұл тұрғыда халық арасында дауысқа салып сайлап немесе үкімет тарапынан тағайындамаған. Шын мәнісінде би шешендігін, әділдігін, туралығын айта алатынын халық арасында көрсете білген. Би атағын алған адамдар әр істе адалдықты ту еткен әділ, төрелігін тауып айтар данагөй және халықтың жанашыр қамқоры. Сол үшін де халық арасында «Тура биде туған жоқ, туғанды биде иман жоқ» деген сөз таралған. Сыр елі тарихынан есімі белгілі от ауызды, орақ тілді, әділетті шешім шығара алғандығымен халықтың ықыласына бөленген билердің бірі – Жетес би.

Жетес би туралы алғысөз. Жетес би Кіші жүз құрамындағы Әлімұлы тайпасы, Шекті руының Жақайым әулетінен шыққан. Ол ел арасындағы даулы мәселелерді шешуде шешен сөйлеп шешіп айтар, тура сөйлеп кесіп айтар тапқырлығымен көзге түскен. Халық қамын ойлаған болыс ретінде де ел құрметіне бөленіп, Райым, Шыбынды болыстарын басқарған. Оның билік кесімдері, шешендік сөздері халыққа кеңінен танылып, ел арасында “Тілді би” атанған. Жетес би Мыңбайұлы 1835 жылы Қызылорда облысы, Арал ауданы, Райым фортына жақын ауылда туған.

Өз заманыңда қара қылды қақ жарып, әділ билік айтып, ел намысын қорғаған, «кімсің, Жетес би» атанған Жақайым Жетес би әуелі өзін ел жұртқа таныстырарда:

Арғы атам ұлы Шекті, Жібек апам,
Сонан соң Тілеу, Қабақ, ол да бабам.
Бергі атам қойлы Дәкен, Жетес бимін

Мекенім – Арал, Шалқар, құмды далам... -деп термелей таныстырады екен. Атағы жер жарған, қазақ қызының эталонына айналған керім сұлу Қыз Жібектей арудың атын естіген жұрт «Ә, Шекті елінен шыққан атақты Қыз Жібектің ұрпағы екенсіз ғой» деп, Жетес биге айырықша құрмет көрсеткен деседі. Жетес бидің шыққан тегі туралы тарқата айтатын болсақ: Кіші жүз Бекарыс – Ордаш – Мөңке – Шаншар – Тұлпар – Тоқпан – Алау – Алшын – Құдияр – Қайырбай, Қайырбайдан Байсары, Әлім Шөмен. Әлімнен Байсары (Кете), Айқын, Ұланақ, Жаманақ, (Шекті), Тайқожа, Тегенболат. Қараманақ аталары шығады. Жаманақтан Шыңғыс, Өріс, Баубек, Мәку. Мәкуден - Айт, Бұжыр, Назар, Жәкей – Шүрек, Айттан – Тілеу, Қабақ. Тілеуден – Әлдеберді, Есіркемес, Мөңке, Әтембек, Жақсымбет. Әлдебердіден, Қозыбай. Қозыбайдан – Қырмандай, Бейіс, Сүйіндік, Сәдібек. Сәдібектен – Жоңлыбай, Қуат, Қуаныш, Дәкен. Дәкеннен – Жүзбай, Мыңбай. Мыңбайдан – Таңқай, Таубай, Назарбай, Жүндібай, Жаный...(үш баласының аты белгісіз) одан соң Жетес екен. Демек, Жетес би Мыңбайдың тоғызыншы ұлы – ең кенжесі, болғанын байқауға болады. Ал Жетестен Сүлеймен, одан Тұраш, Сэнтай, Асқар, Абылай, Болат, Марат және үш қыз туған. Осы деректерді бізге жеткізіп отырған Жетес бидің немересі - Сэнтай Жетесов [1.1 б.].

Жетес бидің шешендік атағы ең алдымен, Сыр Шектісі, Қыр Шектісі деп аталатын елдер арасында мәлім болған. Орта жасқа келгенде оның билік даңқы бір жағы Орынбор, бір жағы Қарақалпақ халқы арасына жайылған. Әділ төрелігі, шешендік алғырлығы үшін ел - жұрт оны құрметтеп, арнайы ат жіберіп алдыратын болған.

Жетес би төрелігін айтқан түйінді даулар туралы. Жетес би туралы деректер архивтерде, жазба әдебиеттерде көп ұшыраса бермейді. Десек те, Жетес бидің тауып айтар тапқырлығы мен кесіп айтар туралығы ел жадында сақталған. Мәселен, атасының елден ерекше қызық бір әдеті болғанын шөбересі Айтбазар Жанәліұлы былай әңгімелейді: Бидің қалтасынан үнемі ет салатын тері шанашы мен жол дастарқаны қалмайды екен. Қонақасы беріп, өзін сыйлаған үйдің берекелі мол дастарқанынан артылған бауырсақ, нан, жақана ет, өрік, мейізді әлгі шанашына салып алып, жолда кездескен жолаушыны тамақтандырып сыйлап жібереді екен.

Бір жолы оған баласын арқалаған әйел кездеседі...Жетес:

- Кім боласың, қайдан келесің? – дейді.

Әлгі әйел:

- Шөмекей елінің келіні едім, күйеуім өліп, жесір қалған соң, төркінімді іздеп барамын, - дейді.

Ыстық, аңызға күнде өзі шөліккеп, ашығып келе жатқан әйелді тоқтатады. Өзі және қасындағы екі серігі аттарынан түседі. Жетес би ат үстіндегі қоржынын түсіріп, дастарқанын жол шетіне жаяды. Бауырсақ, жақана ет, өрік мейізді төгеді.

- Ал, қалқам, өзің де, балаң да ашығып келе жатқан шығарсындар, ұялмандар, - дейді. Ашығып, өзегі талып келе жатқан әлгілердің өзегін жалғап, тойынып қалады. Жетес би:

- Жесіріне ие бола алмайтын не қылған ел еді?! – деп, әйелден бар болған жайды сұрап алады.

- Қайын, қайнағаларың кім деген еді? Ауылыңның ақсақалдары кім болады? Мен Жетес деген Шекті елінің биімін. Бара жатқан дау-шаруамызды шешіп, бітірген соң, әдейілеп Шөмекей еліне соғамын. Олар артыңнан іздеп баратын болады. Сонда еншінді, ақынды алып беремін. Әзірше, «жол ақысы жүрсе бітеді» деген, төркін жұртыңа жетіп, аунап-қунап жата бер... Жетес би балалы әйелге жолазық беріп, ақылын айтып, жөн сілтепті дейді ел [1.2].

Бұл әңгімеден Жетес бидің ерекше әдетін ғана емес, сол замандағы жетім мен же-сірлердің өміріне би-шешендердің бей-жай қарамайтындығын аңғаруға болады. Бұрынғы-ның билері тек халықтың әлеуметтік жағдайына ғана араласып қоймай, кез-келген мәсе-леге қазіргінің сот жүйесіне сәйкестендірілген талаптар негізінде араласа алу құқығына ие болған. «Тура биде туған жоқ» деген мақалдың да дәл осы тұста атқарар қызметінің жоғары екені аңғарылады. Өйткені би қай уақытта болмасын, өзінің абыройы мен дәреже-сін даулы мәселелерде әділ шешім шығарып қана қоймай, зардап шегуші тараптың шығы-нын ешкімге зиян келтірмей, айыпты тараптың өтеп беруін дұрыс шешу арқылы сақтап отырған. Адамдар бұл аталған даулы мәселелердің шешімін тек әділ, тура билерге жолдың алыстығына қарамай шешкізуге тырысқан. Жетес бидің әділдігі мен туралығы оның көпте-ген даулы шешімдердің түйінін шешкен тура би екенін аңғартады.

Біздің қазақтың тарихында тоқсан ауыз сөздің түйінін айтып, кез-келген даудың шешімін шығарар бітімгер билер болғаны белгілі. Жетес бидің де өз заманында түйіні шешілмеген мәселелерді шешіп, екі жақты татулыққа шақырар шешен сөздері ел аузында әлі сақтаулы. Ерте кездегі би-шешендердің елдегі қоғамдық-саяси жағдайларды реттеуде, екі ел арасындағы татулықты сақтауда, бір ауыз сөзбен бүтін жауды тоқтатып, бүкіл дауды шешуде орны ерекше болғанын аңғарамыз. Жетес бидің осыған дәлел болар бір жайын айтайық:

Қыр еліндегі Төртқара ағайындары бір жылы ушыққан даудың төркінін шешіп бер-сін деп Жетес биді ат жіберіп, алдырады. Сол жолы ол Төртқараның Асылбай деген ауқатты адамының үйіне түсіпті. Жетестің қасында өзіне хатшы етіп ертіп жүрген молда баласы бар екен. Ол Қазандағы медресені бітірген, көп сөзге жоқ момын болса керек.

Дастарқан үстінде Асылбай сөзден сөз шығарып отырып:

- Жетеке, мына қасыңа ертіп жүргенің бала екен, өзі шарифатқа шала екен. Жаныңа ерткен соң жүйрік молдалардан ертпедің бе? – депті.

Сонда Жетес ойланбастан:

- Ей, Есеке-ай, ағаштың емені жақсы, молданың өзіңнен төмені жақсы немесе мол-даның жаманы жақсы, халқыңның аманы жақсы. Солай емес пе ағайын? – деп көпшілік қарапты. Жетестің табанда сөз тапқанына ырзалығын білдіріпті [1.3 б.].

Бұл жерде Жетестің шаршы топта тосылмай сөз тапқанының өзі шешендік өнерінің биік деңгейде екенінің дәлелі. Онымен қоса, ол хат таныған баланы жассынбай өзімен бір-ге ел арасына ерте жүріп, үлкен істерге тәрбиелеуі. Кекесінмен сөйлеген Асылбайға әдемі сөзбен ғана емес, әсерлі жауап бере алғандығы Жетес бидің көрегенділігінің көрінісі.

«Тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйінін» орнымен, дәл тауып айта білу үлкен ше-шендікті қажет ететін өнердің бір қыры. Жетес бидің осы отырыста берген жауабы оның шешендік өнерді жоғары деңгейде меңгерген дана бабаларымыздың қатарынан екенін көр-сетеді. Осы аңызда айтылған жауаптан Жетес бидің бойынан психологиялық, педагогикалық дарынды байқауға болады. «Болар бала жасынан» демекші, бидің қасына ерткен баладан үміті зор, келешегіне сенімі берік. Адам тани білу – бір өнер болса, сол таныған талант иесін жастығынан тайсалмай, дүйім жұрттың алдында өзімен қатар алып жүруі – Жетес бидің көрегендігі емей немене?

Жетес бидің нақыл сөздері. Жетес би тек дау шешіп, тауып айтар қасиетімен ғана көзге түсті десек, оның болмысын аша алмаспыз. Себебі, Жетес би айналасына асқан ақылы мен дара даналығымен, найзадай түйреп түсер нақыл сөздері арқылы кеңірек та-нылған. Ол әділдікті дәріптеп, туралықты тосылмай сөйлеуге, тәрбие мен тағылымы мол шешендік сөздері арқылы насихат жасаған. Мысалы оның мына сөзі:

Әр сөзіңнің тұжырымы ақыл менен сезімде,

Әр ісіңнің тұжырымы орындалған кезінде.

Сондықтан да, көп замандас өз сөзіңе берік бол,

Соған қарап әр азамат шама қояр өзіне, - деген сөзі әр адамның ақыл таразысы

арқылы сөйлегенін, сөзің мен ісің сенің кім екеніңді көрсететінін және шамаңа қарай шамалап сөйлей алғанның дұрыс екенін көрсетеді. Сөздің мәні мен мағынасы қай кезде де сөйлеушінің деңгейін суреттеп тұрады. Сондықтан, әрбір айтылған сөзіңе сөйлегенше өзің қожасың, сөйлеген соң сөзің саған қожалық ететінін білуіміз керек.

Қазіргі таңда сөздің құдіреті туралы шетел ғалымдары өз тұжырымдарын енді ғана білдіріп жүрсе, біздің дана халқымыз сөз құдіретін сонау тамыры тереңге кететін көне замандарда-ақ түсінген. «Сөз тас жарады, тас жармаса бас жарады» деген мақалдың мағынасын тармақтап, саралап, халыққа көркемдеп жеткізу – дәл осындай сөзге ұтқыр би-шешендердің басты міндеті болды. Би-шешендер өз заманының сот, ұстаз міндеттерін атқарушы, ұлт тәрбиешісі бола білген.

Осы сарындас ақыл мен сөз тоқтамы жайында Жетес би былай дейді:

Ақыл айтқан кісіге аларамыз,
Сондықтан, сиректеді-ау өз арамыз.
Сөзінің тоқтамы жоқ, ұстамы жоқ
Ағайын, бұл мінезбен не оңамыз?!

Бұл өлең шумақтары бүгінгі күнгі өз сөзіне өзі иелік ете алмайтын, ақыл айтсаң алара қарап, жау санайтын кей адамдарды айна-қатесіз суреттеп тұр деуге болады. Жетес бидің айтпағы, ақыл тыңдағаннан азбайтынымызды, сөзге тоқтай алғаннан тозбайтынымызды және осындай қасиеттерге ие бола алмасақ оңбайтынымызды бейнелеп отыр. Бұның астарында үлкен тәрбиелік мән, баға жетпес сөз құндылығы жатыр. Өлең құрылысынан байқалатын басты ерекшелік: мұнда Жетес би өз ойын айта келіп, тыңдарманына сұрақ қоя отырып, ойын аяқтайды. Яғни, тыңдарманның өзіне шешімін табуға жетелейді. Сол арқылы көпшіліктің ойлануына, бидің сөзін тыңдай отырып, сауалына жауап іздеп, өз пікірін жасауға нақты жол бастайды. Бұл құбылыс та Жетес бидің өзіндік ерекшелігінің бірі болып табылады. Тағы бірде ол дүние байлығының буына түспеу туралы сөз қозғай отырып, мына нақыл шумақтарын айтады:

Адамға мал біткеннің бәрін көрік,
Малың болса жүрерсің болып берік.
Іздемей-ақ табылар күлшеліге
Баруға о дүниеге болып серік.

Бұл мал байлығының осы заманның ғана рахаты, тек жалған дүниенің азығы екенін еске салып отыр. Ал о дүниенің ақысы мал байлығымен өлшенбейтінін есте ұстап жүргеніміздің абзал екенін санаға тоқытып отыр. Жетес бидің бұл сөздерінен оның тек қана сөз мергені емес, діни сауатты адам болғанын айтуға болады. О дүниенің қамын бүгін ойла деп, барлық пенденің барар жері бір екенін дүниемен салыстыра отырып, көркем жеткізген.

Жетес би туралы ел аузында жүрген сара сөздер. Жетес би туралы әңгімелегенде оның тағы бір ел аузында жүрген қыры туралы айтпай кету мүмкін емес. Себебі, ол - ел ескермейтін емес, дәлелді түрде дәйекпен көрсетілген қасиеті.

- Жетес бабамыздың, - деп бастады Жетестің жұрағаты Алдоңғар, бір көріпкел, сәуегейлігін ауыл қариялары былай аңыздайтын.

Бір отырыста Жетес биден «Кімнің ажалы кімнен, неден?» - деп сұрапты. Сонда Жетес би:

- Басқаларыңды қайдам, осында отырған үш болыс таяққа жығылып қайтыс болады, - депті.

- Астапыралла! – деп жағасын ұстапты, бір ақсақал. - Олар кімдер екен?

Сонда Жетес баба жан-жағына қарап тұрып:

- Біреуі мынау отырған Төртқара болысы. Екіншісі мынау - Шолан болыс немесе оның ағасы Есенаман. Үшіншісі – мына менің қасымда отырған Шаманның Мырзақұлы, - депті.

Қымызға қызара бөртіп алған игі жақсылар «ой, Жетекең айта береді» деп оған онша мән бермей тарап кетеді. Арада біраз жылдар өтеді. Қыз- келіншектерге көбірек қырындап, түн қатып, үйді үйдің босағасын сығалап жүрем деп, Төртқара болысы қызғаныштың кесірінен таяққа жығылып, дүниеден қайтады. Бұл – бір.

Екі ел арасындағы төбелесте Шолан болыс пен оның ағасы Есенаман сойылға жығылып, Шолан ауыр жаракаттанып аман қалады да, Есенаман өліп кетеді. Оқиға былай болады:

Кіші жүз алтон елінде сол атырапқа әншілік, сал-серілік, батырлық атағы жайылып кеткен Батақтың Сарысы деген сері жігіт болады.

Баласы мен Батақтың, атым - Сары,
Дейтұғын «сары, сары» жұрттың бәрі.
Мырзағұл шырақ алып түсті соңға,

Оның да мендей болсын балалары, -дейтін әні елден-елге тарап кеткен сол сары салға бұрыннан өшігіп жүрген Шолан мен Мырзағұл «Есенаманның өлімі Сарыдан болды» деп жала жауып, солдат шақыртып, Ырғыз түрмесіне жаптырады. Расында, Есенаманның ажалы Сарыдан емес еді. Бұл – өз алдына бөлек әңгіме. Жетес бидің «Шолан болыс, не оның ағасы Есенаман сойылдан жығылады», деп болжауының мәнісі осы. Бұл – екі. Енді, үшіншісі, Мырзағұл болысқа келейік. Шыманның Мырзағұлы 18 жасынан Қызай еліне болыс болып сайланады. Ол ақкөңіл, кеңпейіл, дастарқанды екен. Еліне жағып, ұзақ жыл болыс болып тұрады.

Бір ақсақал қартайып қалған Жетес биге:

- Жетеке, сіздің алғашқы екі болжамыңыз келді, ал Мырзағұлға келгенде жаңылдыңыз ғой, - депті. Сонда Жетес би:

- Жоқ, мен жаңылмасам керек. «Дастарқан киесі» деген болады. Мырзағұлдың пейілі кең, дастарқаны мол. Таныса да, танымаса да әрі өткен, бері өткенді үйіне түсіріп, ас-сумен сыйлап жібереді. Онысы кең пейілі, дастарқан киесі сақтап жүр. Дәм-тұзы таусылғанда ол да жөнөйді. Бұл жалғанда мәңгілік өмір жоқ. Бәрі өткінші дүние ғой, - депті.

Жетес би айтқандай, Мырзағұл да ушыққан бір дау үстінде соққыға жығылып, түрмеге түсіп, содан қайтыс боп кетеді [1, 4 б.].

Міне, осы Жетес бидің жұрағаты Алдоңғардың әңгімесінен бидің шешендігінен бөлек, көріпкел, сәуегейлік қасиеті болғанын байқаймыз. Және мына оқиға ол қасиеттің жай сөз емес екенін дәлелдеп тұр. Жетес бидің бойында бірнеше ерекше қасиеттерінің бірі де осы жерден көрініп тұр.

Сәуегейлік – қазақ қоғамына жат ұғым емес. Ерте кездегі ата-бабаларымыз ел болашағын болжап, сәуегейлік айтып отырғаны және жоқ-жітігін де осы көріпкелдігі арқылы біліп отыратындары болған. Осыған қарап Жетес би бойындағы сәуегейлік қасиеттің тегін емес екенін айтсақ болады. Жетес би сөзден өрнек өрген шешен, түйін түйген ұста екенін білеміз. Ал жоғарыда әңгіме болған аңыздан кейін Жетес бидің тегін адам емес екенін анық байқаймыз. Болашақты тек сәуегейлік қасиетпен ғана болжады деп айту – би бойындағы басқа қасиетін тұмшалап қойғандай. Таяққа жығылып, ажалдарына пенде себепкер болған адамдардың мінездері мен сол кездегі басқа адамдармен қарым-қатынасын зерделей отырып, болашақтарының қандай болмағын айтқан бабамыз – қазіргінің тілімен айтқанда психолог болып отыр емес пе? Мінездің әсері адамның тағдырына үлкен әсері бар екенін, жақсы мінездің қорған, жаман мінездің сор болатынын Жетес би өз жауабы мен болжамы арқылы дәл түсіндіре алған.

Жетес би өз заманында «Тілді би» атанған дегенді айттық. Ендеше, осы сөздің бір айғағы ретінде мына әңгімені ұсынайын.

Шөмекей Бақа болыс Жетеске сұрақ қойыпты:

- Жетеке, Қазалы оязындағы халыққа аты шыққан зиялыларың кім, соны атасаң? –

депті. Сонда ол «Шөмекейде Бақа болыс, өзімнен асқан адам жоқ. Айтса мені айтар» деген оймен сұраған екен. Жетекем іркілмепті. Бекетай ояздың екіншісі (көмекшісі) екен.

Мөрлі би деп халық Бекетайды айтады,
Таулы би деп Құлбарақты айтады,
Пірлі би деп Дәрменкүлды айтады,
Тілді би деп бізді айтып жүрген көрінеді ғой.

Бірақ бір-екі баланы халық жек көретінге ұқсайды. «Адамның жаманы өз айтқаны болмаса кісі айтқанына көнбейді, қарсы келген адамды қамшысымен жөңдейді» деп, оның о жарлығын бетіне басып, Бақаны сөзбен шаншып айтқан екен [2, 1 б.]. Грекияның асқан шешені Демосфеннің бар өмірін тауысып жазған бағалы еңбегін күндеушілер «Сенің сөзіңнен май шамның иісі шығады» деп кекетеді екен. Мына әңгімеде де Жетес бидің шаршы топта сөз бастар тапқырлығын сынап, ойының ұшқыр, көрегенділігінің кемел екендігіне күмәнмен қарағандарға табан астында ұтымды жауап бергеніне куә болып отырмыз. Сөз болған оқиғада бидің өнерінен бөлек мінезінің қайсарлығы байқалады. Пікір алмасып отырған адамының шені мен шекпенінен тайсалмастан бетін қайтара жауап беруі – Жетес бидің өжеттігі болса керек. Осындай жоғары дәрежелі адамды өз сөзіне тоқтата білу, сөз жоқ, бидің шешендік өнерінің жоғарылығын көрсетеді.

Бидің нақыл сөздерін, көреген ойларын, топ ішіндегі тапқыр пікірлерін қарастырғанда, өзі айтпақшы «мәңгілік» деген дүниенің жоқтығы туралы, қарттық жайлы айтқан ойын айтпай кетуге болмайды.

Бір жолы Қара кісі руының Жағал деген азаматы сексеннің сеңгірінен асқан Жақайым Жетес бимен әңгіме арасында:

- Иә, биеке, сіз сексенге келдіңіз, әрбір он жылды бір белеске қойғанда, не нәрсеге теңер едіңіз? – деген екен. Сонда Жетес сәл ойланып: - Е, қарағым – ай, мен он жасымда асық ойнадым, қызығына тоймадым, қатар балалардың асығын ұтып қоймадым; жиырмаға келдім, бойға жетіп бойладым, онда да балалықты қоймадым. Жиырма беске жеттім, жақсы іске сүйіндім, жаман іске күйіндім, барымды бойға киіндім, сұлу қыз-келіншек болса, соған шүйілдім; отызға келдім: Қызыл алтайы түлкі болдым, қыран бүркітке алдырмадым, құмай тазыға шалдырмадым, қатар құрбымның көңілін қалдырмадым; қырыққа жеттім: арғымақтай аңқылдадым, тау қырандай шаңқылдадым, ақ алмастай жарқылдадым, дариыдай сарқылдадым. Елуге келдім: биік бір қара төбенің басына шықтым, алды-артымды тегіс көрдім, бірақ қай жағы алыс қай жағы жақын екенін біле алмадым; алпысқа жеттім: алты тарау жолға кездестім, қайсысына түсуді білмей дағдырысқа ұшырадым. Жетпіске келдім: жеңілгенімді білдім, билікті бала-шағаға бердім, айтқанына көндім, жетегіне ердім; тап осы күні сексендемін: алдым терең құз, артым биік жар, сол жағым – су, оң жағым – от; қалай қарай қозғалсам да, маған тірлік емес – ау! - деген екен.

Расында «қарттық» мәңгілік деген ұғымның жоқтығына бір дәлел. Тәңір тарту еткен ғұмыры қарттыққа жеткендер де, жетпегендер де бар. Әсілі, би өзінің әр он жылын бір белеске теңегенде адамзаттың қалыптасу деңгейін топтастырып өткендей. Сондай-ақ, бидің ұзақ жасауы нәтижесінде адам өмірінің келеңсіз тұстары қарттық шаққа келіп тақалғанда амалсыз қалатынын шебер жеткізген. Еңбектеген баладан таяқ ұстаған қарттық шаққа дейінгі әр жас ерекшелігін мысалдар арқылы түсіндіре білген бидің ойынан адамзаттың жас ерекшелігін ғана емес, болашағына болжалмен қарай білуге үндеу де жатқандай.

Қорытынды. Ұлы дала дана халқымызда би-шешендер аз болмағаны тарихтан белгілі. Тарихта өткен әрбір қлы тұлғалардың есімі олардың артында қалдырған сөздері мен тағылымы. «Ғалымның хаты өлмейді» демекші, Жетес бидің де сөздері ұрпақтан ұрпаққа, ғасырдан ғасырға жетіп отыруы – сөзінің астары мол, берері көп болғандықтан болып отыр. Жетес би: «Адамның сәні – өнер, білім, ақылы, Жердің сәні – жеміс, өнім, дақылы. Сөздің сәні – өнегелі нақылы, Пікірдің сәні – ойландырар мақұлы!» деген оралымды ой айтқан. [3, 1 б.].

Уақытша дүниеде бойынды өнер мен білімге бағыттап, ақылың мен көрегенділігіңді көрсетіп, артыңа із қалдыра білсең – бұл дүниенің мәңгілігі деген осында шығар. Атадан мал қалғанша тал қалсын деген аталы сөз бар. Бұл сөзде артыңа ұлағатты із қалдыру елге сән десе, тал ексең жерге сән болып қалатынын айтып отырғандай. Ұлы Дала билерінің бірі Жетес туралы айтқанда ойдың нәрін, сөздің сәнімен ұштастыра білген шешендік өнеріне, сәуегейлігіне, тағылымға толы нақыл сөздеріне тоқталдық. Бүгінгі ұрпақ тағылымды ойдан тәлім алып, шешендер сөзіне қанығып өссе кемелдене түсері анық.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Төрәкүл Н. Даланың дара ділмарлары. / Н. Төрәкүл – Алматы: Қазақстан, 2001. – 592 б.
- 2 Сақыпұлы А. Жетес би. / А. Сақыпұлы - Қызылорда: «Тұмар» баспасы, 2001. - 128 б.
- 3 Негимов С. Шығармалар жинағы. 5-том. / С. Негимов - Астана: Фолиант, 2018. - 400 б.
- 4 Толыбеков С. Қазақ шежіресі. / С. Толыбеков - Алматы: Қазақстан, 1992. -324 б.
- 5 Негимов С. Шешендік өнер. / С. Негимов - Алматы: Ана тілі, 1989. - 420 б.
- 6 Ел аузынан // жинақ - Алматы: Жазушы, 1989. - 386 б.
- 7 Салғарин Қ. Көмбе. / Қ. Салғарин - Алматы: Жалын, 1989. - 328 б.

Назерке Бейдильдаева, Серик Негимов

Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

Назидание Жетес бия

Аннотация. В статье дана подробная характеристика одного из биев земли Сыр – Жетеса бия, который был очень смелым и острым на язык. Кроме того, мы привели обзор крылатых высказываний, вышедших из его уст, а также совершенных дел, которые он оставил в назидание будущему поколению. Он отличался блестящим умом, ораторским даром и высокими нравственными качествами, что принесло ему известность в народе.

Также показано, как Жетес бий разрешал межплеменные и межродовые споры, находил нужные слова даже в самой сложной и спорной ситуации, сумев в итоге примирить враждующие стороны. Мы убеждаемся в том, что Жетес би был не только красноречивым оратором, но и дальновидным бием, что было очень важно для того времени.

Ораторское искусство и слова-напутствия биев имеют большое воспитательное значение для современного поколения.

Ключевые слова: Жетес бий, бии-ораторы, ораторское искусство, предсказатель, афоризмы.

Nazerke Beydildaeva, Serik Negimov

L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Jetes Biy's Edification

Abstract. This article describes in detail one of the biys of the Syr-Jetes land, who was very bold and had a sharp tongue. Moreover, there is an overview of the winged utterances that were created by him, as well as the perfect deeds that he left as adification to the future generation.

He was distinguished by brilliant mind, oratory, and high moral qualities, and all of them brought him fame among the people.

It is also told about how Jetes biy settled tribal and intergeneric disputes; he could always find the right words even in the most difficult and controversial situation, being able to eventually reconcile the enemies. Once again we were convinced that Jetes biy was not only an eloquent speaker, but also a visionary, the fact that was very necessary for that time.

For the modern generation, oratory and polonial words of biys and orators are of the great educational importance.

Keywords: Jetes biy, biys-speakers, oratory, visionary, aphorisms.

References

- 1 Torequl N. Dalanyn dara dilmarlary [Special speakers of the steppe]. (Kazakhstan, Almaty, 2001, 592 p.). [in Kazakh]
- 2 Saqypuly A. Zhetes bi [Jetes bi]. (Tumar, Qızılorda, 2001, 592 p.). [in Kazakh]
- 3 Negimov S. SHygarmalar zhinagy. Bes tomдық [Collection of works. Tom 5.]. (Foliant, Astana, 2018, 400 p.). [in Kazakh]
- 4 Tolıbekov S. Qazaq shezhiresi [Chronicle of the Kazakh]. (Qazaqstan, Almaty, 1992, 324 p.). [in Kazakh]
- 5 Negimov S. SHeshendik oner [Oratory]. (Ana tili, Almaty, 1997, 420 p.). [in Kazakh]
- 6 El auzynan [From the lips of the people]. (ZHazushy, Almaty, 1989, 386 p.). [in Kazakh]
- 7 Salgarin K. Kombe [Treasure] . (Zhalyn, Almaty, 1989, 328 p.). [in Kazakh]

Автор туралы мәлімет:

Байділдаева Назерке – «Қазақ тілі мен әдебиеті» мамандығының 2 курс магистранты, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Негимов Серік – филология ғылымдарының докторы, профессор. Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Baidildaeva Nazerke – 2nd year master’s student of specialty «Kazakh language and literature», L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan.

Negimov Serik - doctor of Philology, Professor of the Department of Kazakh literature of the L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Филология сериясы» журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журналдың мақсаты. Филология ғылымдарының өзекті мәселелерін, тіл және әдебиетті оқыту әдістемелерін және де ғылыми конференциялардың ең маңызды материалдарын, библиографиялық шолу мен сын пікірлерді көрсететін әдебиеттану және тілтану саласындағы мұқият тексеруден өткен ғылыми жұмыстарды жариялау.

2. Журналда мақаланы жариялаушы автор Ғылыми басылымдар бөліміне (*мекен-жайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қаласы, Қ.Сәтпаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 402 кабинет*) қолжазбаның қол қойылған бір дана қағаз нұсқасын тапсыру және **Word** форматындағы электронды нұсқасын **vest_phil@enu.kz** электрондық поштасына жіберу қажет. Қағазға басылған мақала мәтіні мен электронды нұсқасы бірдей болулары қажет. Мақаламен бірге автордың жұмыс орнынан алынған **Ілеспе хат** та тапсырылуы қажет. Мақалалар **қазақ, орыс, ағылшын** тілдерінде қабылданады.

3. Авторлардың редакцияға мақалаларды жіберуі «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысында» басуға және шет тіліне аударып, қайта басуға келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы өз туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық көшірмелердің, кестелердің, сұлбалардың, иллюстрациялардың тиісті түрде рәсімделгеніне кепілдеме береді.

4. Ұсынылатын мақала көлемі (жекедеректер мен әдебиеттер тізімін қоса):
- мақалалар үшін - 8 беттен 16 бетке дейін;
- сын пікірлер (монографияға, кітапқа) және конференция туралы пікір - 6 дан 12 бетке дейін.

5. Мақалаға қойылатын талаптар:

- **Microsoft Word** (docx) форматындағы файлда;
- **Times New Roman** шрифінде;
- жақтау жолағы 2x2x2x2;
- 1,5 жоларалық интервалы;
- 14 кегл;
- мәтінді жақтау көлеміне сәйкестендіру керек;
- Әрбір азатжол қызыл сызықтан басталуы қажет (1 см шегініс);
- **транслитерация** Library of Congress (LC) жүйесінде жасалуы керек.

Мақаланың құрылымы:

XҒТАР <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауында;

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында **қою әріппен** жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемелерде жұмыс істесе, онда автордың тегі мен тиісті мекеменің қасында бірдей белгіше қойылады) Автор(лар)дың **E-mail-ы** – жақша ішінде (*курсивпен*);

Мақала атауы – жолдың ортасында (жартылай қою кіші әріппен жазылады)

Аңдатпа – (100-200 сөз) формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, зерттеу әдіснамасы мен әдістемесі, зерттеу нәтижелері, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет.

Түйін сөздер («Түйін сөздер» сөз тіркесі **жартылай қоюмен** белгіленеді) (5-8 сөз немесе сөз тіркестері) - Түйін сөздер зерттеу тақырыбын өте дәл бейнелеу керек, сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін мақала мәтінінің терминдерін және де басқа маңызды ұғымдарды қамтуы қажет.

Мақаланың негізгі мәтіні кіріспені, мақсат пен міндеттерді қоюылуын, зерттеу тақырыбы бойынша жұмыстардың шолуын, зерттеу әдістерін, нәтижелері/талқылауы,

қорытынды қамтуы қажет (жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады).

Кестелер, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр иллюстрация қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқаларына міндетті түрде алғаш қолданғанда түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтеме тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1, 153 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 185 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Мақаланың негізгі мәтініндегі кітапқа сілтеме қолданылған беттерді көрсету керек (мысалы, [1, 45 б.].)

Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпеген басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгісін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекенжайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс істеу. Ғылыми басылымдар бөліміне түскен мақалалар жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Эксперттер ұсынылған мақалаға оның жариялау мүмкіндігі, жақсарту қажеттілігі немесе қабылданбауы туралы дәлелді қорытындысын қамтитын жазбаша сын пікір береді. Жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда авторлар үш күн аралығында мақаланың корректурасын жіберу керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі. Оң сын пікірлер алған мақалалар оларды талқылау және басылымға бекіту үшін журналдың редакциялық алқасына ұсынылады.

Журналдың басылым жиілігі: жылына 4 рет.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына келесі реквизиттер бойынша төлем жасау қажет (ЕҰУ қызметкерлері үшін - 4500 теңге; басқа ұйым қызметкерлеріне - 5500 теңге).

Реквизиттер:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кнп 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859 – за статью

- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859. - за статью

«Мақала үшін, автордың АТЫ-ЖӨНІ»

Provisions on articles submitted to the journal “Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University. Philology Series”

1. Goal of the journal. Publication of carefully selected original scientific papers in the fields of literary studies, linguistics, reflecting the actual problems of philology, language and literature teaching methods, most significant proceedings of scientific conferences, bibliographic summaries and reviews.

2. An author who wishes to publish a paper in the journal must submit the paper in one hard copy (printed version), signed by the author, to the scientific publication office (at the address: 010008, the Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan, Satpayev St., 2. The L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Administrative Building, Office 402) and by e-mail **vest_phil@enu.kz** in **Word** format. At the same time, strict compliance between Word-version and the hard copy is required. And also the authors need to submit a cover letter.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of papers to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, the L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish papers in the journal and their re-publication in any foreign language. By submitting the text of the paper for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about themselves, lack of plagiarism and other forms of unauthorized use in the article, proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, and illustrations.

4. The recommended volume of the paper (including metadata and references):

- for papers – between 8-16 pages;
- for reviews (of monographs, books), reviews on conferences – between 6-12 pages.

5. Text formatting requirements:

- Microsoft Word file format (docx);
- Times New Roman font;
- the size of the fields 2 * 2 * 2 * 2;
- line spacing 1,0;
- size 14;
- text alignment in width;
- each paragraph beginning with the main line (indent 1 cm);
- transliteration is carried out according to the Library of Congress (LC) system.

Structure of the article:

IASTI <http://grnti.ru/> – first line, left

The content of the metadata about the author (see Рәсімдеу үлгісі / Paper template)

Initials and Surname of the author (s) – center alignment, italics

Full name of the affiliation, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization)

Author's e-mail (s) – in brackets (italics)

Paper title – center alignment (bold)

Abstract (100-200 words) must not contain formulas or repeat the content of the paper; it must not contain bibliographic references; it must reflect the summary of the paper, preserving the structure of the paper – introduction, methodology and research methods, research results, conclusion.

Key words (the phrase «Keywords» is bold) (5-8 words/word groups). Keywords must be extremely accurate to reflect the subject area of the study, include terms from the text of the paper and other important concepts that make it possible to facilitate and expand the possibilities of finding the paper by means of an information retrieval system).

The main text of the paper must contain an introduction, setting goals and objectives, a review of works on the research topic, research methods, results / discussions conclusion / conclusions – line spacing – 1, «main line» indent – 1.25 cm, justified alignment.

Tables, figures must be placed after the mention. Each illustration must be followed by the inscription. Figures should be clear, clean, and unscanned. Only those formulas referenced in the text are subjected to numbering.

All abbreviations and shprttenings, with the exception of obviously well-known, must be decoded when first used in the text.

Information about the financial support of the work is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text, references are indicated in square brackets. References must be numbered strictly in the order of mention in the text. The first reference in the text to a reference must have the number [1, 153 p.], the second – [2, 185 p.], Etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). Links to unpublished works are not allowed. Undesirable references to unlicensed publications are not recommended (examples of the description of the list of references, descriptions of the list of references in English, see below in the sample article).

At the end of the paper, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the paper is in Kazakh), in Kazakh and English (if the paper is in Russian) and in Russian and Kazakh (if the paper is in English language).

Information about the authors: last name, first name, patronymic, scientific degree, position, affiliation, full business address, telephone, e-mail – in Kazakh, Russian and English.

6. The manuscript must be carefully verified. Non-compliant manuscripts will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Papers submitted to the Department of Scientific Publications (editing office) are sent for anonymous review. Experts give a written review of the submitted paper with a reasoned conclusion about the possibility of its publication, the need to send for revision or (rejection) of the paper. Papers that have received a negative review are not accepted for reconsideration. Authors should, within three days, send the proofreading of the paper if it is decided to finalize the paper. Corrected versions of papers and the author's response to the reviewer are sent to the editor. Papers with positive reviews are submitted to the editorial board of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive opinion on publication must pay to the following banking details (for ENU employees – 4,500 KZT, for outside organizations – 5,500 KZT).

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«For the publication, Name of the author»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева. Серия Филология»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в области литературоведения и языкознания, отражающих актуальные проблемы филологических наук, методы преподавания языка и литературы, а также наиболее значимые материалы научных конференций, библиографические обзоры и рецензии.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале, необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором, в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 402) и по e-mail vest_phil@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. Также авторам необходимо предоставить **сопроводительное письмо**.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя – Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева – публикации статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Рекомендованный объем (включая метаданные и список литературы):

- для статей – от 8 до 16 страниц;
- для рецензий (на монографии), отзывов о конференциях – от 6 до 12 страниц.

5. Требования к форматированию текста:

- формат файла Microsoft Word (docx);
- шрифт Times New Roman;
- размер полей 2*2*2*2;
- междустрочный интервал 1,0; – кегль 14;
- выравнивание текста по ширине;
- каждый абзац должен начинаться с красной строки (отступ 1 см);
- транслитерация осуществляется по системе Library of Congress (LC).

Схема построения статьи:

ГРНТИ <http://grnti.ru/> – первая строка, слева

Содержание метаданных об авторе (см. Рәсімдеу үлгісі/Образец оформления статьи/ Template)

Инициалы и фамилия автора(ов) – выравнивание по центру (начертание курсивом)

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках (начертание курсивом)

Название статьи – выравнивание по центру (начертание полужирным)

Аннотация (100-200 слов) не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, методологию и методику исследования, результаты исследования, заключение.

Ключевые слова (словосочетание «Ключевые слова» выделяется полужирным) (5-8 слов/словосочетаний). Ключевые слова должны предельно точно отражать предметную область исследования, включать термины из текста статьи и другие важные понятия, позволяющие об-

---

легчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку цели и задач, обзор работ по теме исследования, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» – 1,25 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нецензурируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Эксперты дают письменную рецензию на представленную статью с мотивированным заключением о возможности ее опубликования, необходимости направить на доработку или (отклонении) статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию, к повторному рассмотрению не принимаются. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи в случае принятия решения о доработке статьи. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию, необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: Дихан Қамзабекұлы
Шығарушы редактор: І.Р. Құрманғалиев
Дизайн: Ілияс Рысбекұлы

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Филология сериясы.
- 2019. - 4 (129). - Нұр-Сұлтан: ЕҰУ. 207-б.
Шартты б.т. - 19,0   Таралымы - 35 дана

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Нұр-Сұлтан қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды